

2c-14.974

1938

ПРОБОЄМ

ЧАСОПІС
ЗАКАРПАТСЬКОЇ МОЛОДІ

ВИДАННЯ V.

ЧИСЛО 5.

ПРАГА

травень

1938.

Начальний редактор: Др. СТЕПАН РОСОХА.

Др. С. Росоха:

Ми непереможні!

Дійсно ми непереможні, бо маємо за собою всю молодь Закарпаття: від селянської аж до високошкільної; молодь ідейну, молодь працьовиту, молодь, що не валомлюється й під найсильнішими ударами ворогів українського народу; ворогів чужонаціональних, своїх ренегатів і був австро-і угрорусинів і хитрих малоросів; молодь, що цілковито стала на службу ідеї, яку віками виковував український народ. Тому ця ідея — ідея українського націоналізму — вічна, непереможна й непоборна, як і сам Український Нарід, — а заразом є смертельною зброєю проти ворогів і їхніх прислужників, що хочуть український народ туманити чужими розкладовими ідеями.

Українська молодь, що стала на службу лише своєму українському народові й його ідеї, всією рішучістю ставиться проти чужих ідей: жидівського соціалізму, московського комунізму й усіх інших інтернаціоналізмів і їхніх пропагаторів-запроданців; вона доказує це чином: своїми зиступами, поводженням, творчістю; доказує журналами, що їх сама видає, редактує, пише й малює, почавши від ужгородської „На Стійці“, через мukachivську „Тису“, берегівські „Карпати“, хустський „Скоб“, аж по бедевлянську „Ватру“ й нересницькі „Мочари“. З тих юнацьких часописів дише ідея українського націоналізму — ідея великої любові до Української Нації. Бо українська молодь хоче, щоб кожний з нас „під бурі, громи й блискавиці боровся за вдіснення ідеалів Української Нації“ („На Стійці“), а не(!) ідеалів, які пропагує п. Довгаль у чсл. „Вперед!“ та інші прислужники чужих ідей; вона хоче „піднести на вершок слави український народ, спричинитися до його звільнення між інші щасливі народи Європи... й щоб над Карпатами гей-ген високо замаяв український прапор“ („Карпати“). І молодь осягне свою ціль, бо вона є „на правильній дорозі, не залижчи на перешкоди бореться аж до перемоги, вірить у себе, вірить у власні сили українського народу“ („Скоб“). Не алохти руки, щоб своїймо дивитися на руйнуючу працю людей, хоч би вони себе називали її українцями. „Ми не будемо чекати, щоб наші вороги самі підступили, але будемо працювати, як тілом так і душою, щоби вони

чим скорше щеали з лиця української землі" („Ватра“). Будемо „працювати для добра свого народу, щоби дійти до щастя, слави й свободи“ („Мочари“).

Отут і сила української молоді — сила в ідеї українського націоналізму. Тому ми непереможні. Тому Закарпаття — відвічна земля українського народу — буде на віки українським!

Ю. Кене:

На високу школу.

АБІТУРІЕНТИ!

Надходить один з критичних моментів Вашого життя, коли маєте рішитися на яку дорогу вступити, щоб якнайбільше допомогти своєму українському народові. Певно, що ніхто не знає Вас лішче, як Ви самі себе. Тому, закликаємо Вас юнаки, хто тільки трошки має охоти й почував в собі здібність, нехай приходить здононалюватися на високу школу. Того вимагає від вас цілий наш український народ, а передусім наше Закарпаття.

Ніхто з Вас не може заперечити, що приблизно $\frac{3}{4}$ нашої теперішньої інтелігенції в учителі. Це показує між іншим на малі амбіції наших абітурієнтів, як також і нерегульованість нашого життя за минулі два десятиліття. Цим аномаліям мусимо зробити раз назавсідь кінець. Мусимо усвідомити собі, що потреба людей з високошкільною освітою в нас тепер і буде ще на довгий час одним з найпекучіших питань. Під іншим оглядом також справа виглядає на Закарпатті дуже сумно, бо все ще в нас криється поняття торговець — жид, урядовець — чех, пан — чех або мадяр і т. п. Отже мусимо розбудувати наше життя й від гори на базі свідомої інтелігенції й народу, що вже маємо.

Памятайте, будучі колеги, що українська свідомість, яку в Вас викували ті, що Вас переслідували, мусить опертися на фахову високошкільну освіту й життєву практику, щоб успішно потім вести свій народ до кращого завтра. Український народ на своїх землях підлягає різним впливам так, що деколи треба дійсно високошкільної логічної практики, щоб відкрити підступ ворога під якоюсь замаскованою „доктриною“.

Матеріальних трудностей не бійтесь! Цього року напевно не станеться чудо, але прийде знову 90% нових українських студентів на високі школи таких, що будуть цілком відкazані на стипендії. Не буду тут вчислюти всі можливі стипендії й фонди. Наведу тільки те, що немаєтні студенти одержують у Празі держ. допом. 110—кч. на квартиру в комфортно уряджений Закарпатській колеї, а 200—кч на прохарчування, дальше окремішно допомогу на одяг, стипендію Краєвого уряду в Ужгороді, Масариків фонд, вільні залізничні білети на три вакації і т. д. Отже коротко, за теперішніх обставин в умовлено студіювати кожному порядному студентові. Слід згадати ще про Український Студентський Допомоговий Фонд ім. князя Ф. Корятовича

в Ужгороді, що під проводом п. директора Др. Долина теж гарно просперує. Це показує на те, що й наше громадянство вже вповні зрозуміло потребу своєї інтелігенції з високошкільною освітою.

Отже, в інтересі добра українського народу й його успішної боротьби аж до повної перемоги, закликаємо Вас усіх молодих, свідомих і відважних абітурієнтів вступати на високу школу!

В жовтні до побачення!

О. Кукуч:

Як обстригали автомомію?

Закарпаття має мати автономію. То значить, що має право самі собі видавати закони й ними управлятися. Губернатор мав бути немов міністром, якому підлягали б усі справи на цілім Закарпатті від Попраду — по Тису. Мав іменувати його президент республіки й мав бути відповідальним перед українським закарпатським соймом. Такий стан відповідав би й міжнародному договору.

Але вже конституція ЧСР підчинила губернатора владі, чим не-правом розширила її владу й на Закарпатті в справах, у яких маємо автономію.

Новеля до „Генерального статуту“ (що ніколи не увійшов у життя) дав владі право дефінітивно рішати справи, на яких не може порозумітися губернатор з віце-губернатором. Віце-губернатор був шефом цивільної управи, що була якоюсь центральною владою на цілі територію Закарпаття. Складалася з декількох quasi незалежних рефератів, що мали характер неповноправних міністерств. З новелі ясно випливає, що як губернатор (з віце-губернатором), так і цивільна управа підлягали лише владі, як цілості, а не поодиноким ресортним міністерствам.

Після закону 172/37 („лекс“-Ревай), який має бути „першим кроком“ до автономії, чи по словах його „творця“ — „першим етапом“, непорозуміння між губернатором і віце-губернатором або навіть урядом на Закарпатті не вирішує вже влада, але поодинокі міністерства (§ 8). Тим губернаторський уряд стається лише другою інстанцією працьких поодиноких міністерств, яких влада поширилась на цілі Закарпаття й у тих справах, які належать до автономії. Автономний губерніальний уряд Закарпаття вже не рівниться нічим від країнських урядів у Чехії, Моравії і на Словаччині. А це заперечує початок автономії.

Хоч з одного боку закон 172/37 „дає“ деякі конкретні привілеї губернаторові, але з другої сторони залишає самий фундамент автономії. Скоріше той закон можна назвати не ступнем до автономії, але ступнем до її цілковитої ліквідації.

Ще один такий „етап“, то автономії не буде жити чиєї-небудь папері!

Іван Густай:

Діти українських робітників без науки.

(Відповідь кореспонденція).

Велика нужда, що напанувала на Закарпатті в останньому десятку, принесла українських селян і робітників шукати краще життя за кордонами чехословацької республіки. При тім виємігрувало велике число й українських родин (з жінками й дітьми). Не згадуючи Арсеніну, Канаду й Америку, найбільше українських робітників знаходиться в Бельгії і Франції. Безшеречно, що українські робітники в Закарпатті знаходяться й ув інших державах, розсіяні по цілім світі. Багатьох нужда й ала збітакія загнали аж на еспанський фронт під кулі за чужі інтереси!

Доля українських робітників на чужині не завидна. Але про це напишу іншим разом. Во писати про працю українських робітників у вугляних копальнях, де від великого пороху не можна бачити й на три ступні навіть електричну лампу, це капітолія сама про себе, до якої належать численні свої могили українських молодих віком робітників.

Тут я хочу звернути увагу на культурно-освітню сторінку життя наших робітників у Франції і Бельгії. Про культурно-освітнє життя українських робітників у згаданих державах не можна й говорити. Щасливі ті наші робітники, що дісталися до осередків, у яких живуть наші брати українці з інших українських земель, головно з Галичини. І там всюди в читальні „Просвіта“, де сходяться робітники неділями й святами, щоб прочитати газети, довідатися про новини, а навіть почути лекцію чи подивитися на українське представлення. Всюди інде проходить вільний час наших робітників на балашках, особистих споминах і пригодах, а подекуди, як прим. в Chapelle-і сходяться до кантини й читають газети, що Ім пересилає редакція „Пробоем“.

Так справа мається з українськими робітниками. Але ще гірше в а іншими дітьми. Ані одна з чисельних робітничих колоній не має української школи, українського вчителя для своїх українських діточок. Найцікавіше те, що своїх учителів і свою школу мають чехи й словаки. Але ні одна колонія українських робітників в Закарпатті не має української школи. І не думайте, що то малі колонії. З чисельних українських робітничих колоній, в яких конче потрібно заложити українські школи, наведу для прикладу місцевість Арнес (біля Pas de calais) у Франції, де в 97 українських школоповинних діточок, а в Еісдену (Eisden) у Бельгії в 110 дітей також без учителя. Про цю аномалію, серед нашого робітництва на чужині, було повідомлено міністерство шкільництва й народної освіти ЧСР, як також просили посла Ревая, щоб порушив цю справу в парламенті. На жаль все те наче під землю запало. Компетентні чинники уперто мовчать, бо не хочуть направляти заподіяні нам кривди.

Добре було б, щоб українське громадянство, як також і українська преса на Закарпатті й інде зашкавилися цією справою й належним способом подагодили І.

Максим Сливка:

Божевільний жарт.

Число 4 „Учительського Голосу“ я прочитав з кінця та в такім порядку занотував слідує:

1) „...Московський зайдя Колесніков так набив одного нашого хлопця, учня 1. кл. горож. школи в Севлюші, що хлопець мусів пролежати тиждень у горячці“.

2) „Чеська школа в Білках дісталася від реферату поважну суму на закуплення середників, а українська мав обстарати собі середники во своїх „пособій“.

3) „Як діти піють“ В школі на годині співу п. учитель каже: „Морішка буде піти!“ Маруся протягла шию й запіла: „Ку-ку-ріку!“ „Ta не так!“ — закричав п. учитель. Маруся ліпше підтягла шию й сильніше запіла: „Ку-ку-рі-ку!“ Пан учитель прискочив до Марусі, вдарив її й більше не силував піти“.

4) „Імпресія з педагогічного кружка ...“

— „Ану, розкажі ето, що я січас вам розказаць. Ну, скажем... например... Ти, Марія“.

Дівчина встала, почервоніла й скилила головку направо.

— „Так зашто ти малчіш? Зачнай уже!“

— „Bo я не знаю, п. учителю“, ледви вимовила Марія й зачала ридати...

5) П. референт Войта Бенеш вказав, що нашою школою не задоволений. Причини: а) Негигієнічні шк. будинки, при школах нема кухонь, шкільні городи знаходяться в непорядку. б) Учебні бібліотеки в мізерному стані. Діти не мають що читати. в) Діти не мають учебників — до цього причиняється також „язиковий вопрос“.

Отак читаючи та нотуючи „У. Г.“ в кінці дійшов я аж до перевової статті, що проголошує дуже величими (горобчими) літерами:

„ПРАВДА ПЕРЕМОГЛА“

„Довершено!“

Читаю довершене. Звучить воно так: „Міністерство шкільництва ухвалив книгу „Ф. Агія — Жива мова“. З приводу цього, як каже редакція, історичного факту, на ширшому засіданні головного комітету У. Г. було одноголосно ухвалено вислати телеграми подяки п. губернаторові й п. міністрів шкільництва.

А далі редакція помістила таку резолюцію культурної комісії парламенту: „Влада визивається, аби скликала нараду науково-справядливої, професорів славянських мов; аби всі подали свої спрощення про літературну форму язика для підкарпатських русин. А до того часу поки так станеться, аби учительству не будо заборонено уживання літературної форми українського або русського язик“.

Отже там, де учні бути до бідо гарячка, де в школах катати „Зашто ти малчіш?“, де учні не мають учебників і вежають що читати, де дітей заставляють піти — там, каже редакція „У. Г.“, пра-

да перемогла" „Довершено"! і закликає: „Горі імієм серця"! і спілються телеграми подяк...

Для кого й для чого шириться цей божевільний жарт?

Та ж 20 років мавмо вже постанову найвищої наукової установи — чеської академії наук — про українську мову для Закарпаття! І рівно ж стільки років мавмо язикову анархію серед закарпатського шкільництва! І та анархія буде продовжуватися до „пришествія святого духа"... А щоб так не було — треба Учительській Громаді замісце звичних подяк та верещання: „Горі імієм серця" — здійснити, щоб кожний член ПІ знає і вчив у своїй школі тільки з українською граматики.

М. Маханець:

Нечувана нужда на Верховині.

Вже давно не було так сумно на Верховині, як цього року на схилі зими й початках весни. Хоч на Верховині й досі був всемогучим паном голод і нужда, але не дали себе так сильно відчути, як тепер, коли по цілій Верховині виходять з українських хат не люди, але якісь привиди а, як віск, жовтовисохлими обличчями, подібними до смерти в людських одягах. З хлівів виходить облізла, скорчена худоба, на якій вісталася кожа й кости. Люди в розпушці чекають допомоги...

В наслідок минулорічної посухи в великий брак сіна, вадовиж і по-перек Верховини від Попраду по Ясінія. Не говоримо вже про хліб, якого ніколи не було по достатку. До того ще спізнена й морозяна весна зовсім унеможливила виганяти скот на пасовисько. Тому не диво, що багато худоби вигинуло з голоду. Люди самі голодують, щоб купити трошки сіна для худоби. Та на жаль купити сіна не можуть, хоч платять 100—140 за метрак(!!!), бо адмін. уряди не постаралися (хоч обіцяли!) про достаточний довіз сіна. Така судьба насунулася на нас верховинців.

З тих причин домагаємося, щоб Краєвий уряд вислав на Верховину урядову комісію, яка на місцях має списати всі матеріальні втрати українського населення завинені посухою й спричинені голодом, які держава повинна належним способом покрити. Бо Верховина вже передовжена. А як додати ще цьогорічну катастрофу, то нині-завтра ціла Верховина, окрім жидів і чеських урядовців, може йти жебрати, або ждати голодну смерть.

Василь Дутка:

Дещо про еміграцію.

Ще не так давно україножерські „Подкарпатське Гласі" напали на українську еміграцію. На це їм відповіда „Народня Сила", що вона не знає тут ніяких українських емігрантів і що українці, які прийшли сюди з інших українських земель, в на своїй рідній землі, а не на еміграції.

Ця думка згідна з думкою української молоді Закарпаття, але... І тут приходить боляча справа. Ми в примушенні поділити тих українців, що прийшли аза Карпат, на дві частини: людей, що несуть світло між заспане українське населення Закарпаття, які можуть уважати себе на своїй землі, й людей, що здержують відродженецький рух, яких саме українське суспільство мусить а себе, як заразу, виділити й викинути на відповідне місце. Є ще й третя група емігрантів-арадників у роді недавельських і цуркановичів, на яких „Подк. Гласам" затягнуло. На цім місці мусимо зайнятися другою групою. Біх, на щастя, не-багато, але можуть накоїти багато лиха, бо: 1) компромітують український рух перед широкими українськими верствами своїми рабськими виступами, 2) наводять пробуджене Закарпаття на фальшивий шлях духового рабства.

Однаке, як ви такому осібнякові скажете в очі щось зле, але правдиве, він обурений крикне: „що, ви хочете мене вчити? Та ж я воював ув українській армії!" і т. д. наговорить стільки, що слабшим, навіть, і очі засліпить своїми „службами та орденами". Але тверезі мусить до цього поставитися інакше. Честь їм, як добрим синам нації в минувшині, але стократна ганьба, як сучасним духовим рабам. І ця їхня ганьба відригає їх від чистої ідеї української армії і визвольних змагань. Таким осібнякам не може бути оправдання. Честь героїв Крут вимагає здемаскування тут прилюдно тих осібняків, які підшиваються під „ордени", а дехто з них в й між професуорою української торговельної академії у Мукачові; один з них наче б то воював у бою біля Крут, але теперішня його діяльність цілковито заперечує те.

Придивімось, як „виховуве" той професор. Про республіку й про все „наше" не треба тут і згадувати. На цю недугу терплять і інші українські „виховники". Але цей осібняк бескоромно вигукує свою дику науку: „Дітей не треба вчити любові до України відразу, але спочатку любові до Рідного Краю". Так і сказав український молоді з приводу того, що українська селянська дітвора на пластовій стрілі в Підгороді називала себе українською, а свою землю Україною.

Цей осібняк у своїй „науці" про „вужчу батьківщину" їде далі ніж хруні в Галичині, бо, здається, в нього Україна й Рідний Край не є синоніми, а щось таке, що коли б ми виховували в тім свою молодь, то незадовго мали б ми на Закарпатті все, тільки не українців. З того виходить, що згаданий тут „виховник" і йому подібні, мають пряму дорогу на... національний смітник до „гораліамів", „рускіамів" і всіх ворожих вигадок.

Дальше той „виховник" вигукує: „Не треба вчитися всеукраїнських національних танців у всеукраїнських одягах, але тих, що їх танцюють на Закарпатті („Підкар. Руси") і в тутешніх одягах". Отже жабуть і „чардаш" той „педагог" зачислив до „тутешніх" танців. Коментарі не потрібні, бо такими „науками" українська молодь погорджує й безпощадно воює проти них. Ми, українська молодь, будемо вчити любові до ціlosti, якою є для нас усі українська Наші.

Згаданий тут осібняк (і йому подібні) бе поклони перед чужими, а перед своїми вдає „аристократа" (їого вираз) й ображав їх наймен-

кішими й найгрубішими лайками. Це показує, що такі осібняки в погоні за особистими добрами втратили дух, національну честь і гордість і стали рабами, про яких Іван Франко написав:

Хто здобуде всі скарби земні
І над все їх полюбити,
Той і сам стане їхнім рабом,
Скарби духа загубить".

Павло Граб:

Родинне непорозуміння.

(Жарт на одну дію).

Дія відбувається в господарстві професора Франка. Старий Франко вдовець, має двох синів: старший Кость, молодший Юліян. Кость вивчився на проповідника слова Божого, але пізніше покинув Боже діло та віддався фінансовим спекуляціям, які привели його до страшних наслідків: у нього спарадіковані тепер руки й ноги та й на голові, як кажуть, це відбилося... Тому Кость, не маючи можливості по своїй волі рухатися, присутній до ліжка. Юліян дуже меткий, прорвливий, вічно метушиться, десь поспішає, безперестанку лопоче язиком — викладає різні дурниці, викомбіновує всілякі проекти-фантазії, але на оточення дивиться дуже „реально“: мовляв, і ворога й приятеля треба використовувати для власної кишені. Все господарство Франка держиться на двох наймитах: молодій Парасці Хмелевій (до неї залишається старий Франко) та Федором Безбатченком, він же в коханець Параски, а поза тим доглядає за працею робітників. Федор намагається говорити по московськи.

Федор звертається до Параски:

— Сёгодня на ніве викопляють девочки картофелі. Пайду глядеть, как оні трӯждаються...

(Відходить, але за годину повертається й в піднесенні викладає Парасці):

— Панімаєте, Пашенька, прішел я ко девочкам і гаварю: „Здрастуйте, девочки!“ А оні малчать, а ні слова не млювуть. Я смотрю і продовжує: „Как ісполняєте задачу свою?“ А оні, панімаєте, як чміхнуть смеяться, как сто лошадей враз... Віжу, аж падають — качаються та повторяють: „как-кака-как“. Я ігнедь паразумів, что оні смеються с меня... Тогда гаварю ко нім ласкаво: „Работайте, девочки, работайте! Да запойте песенку...“ I сам затягнув: „Пой, ласточка, пой...“ А оні глупив, переглянулися і затягнули свою: „Ой, не ходи, Грицю, тай на вечерниці...“ Тогда я моментально суспендовал їх с поля. Завтра позову на роботу таких, что будуть співати: „Пой, ласточка, пой...“

Параска: То се ві! Мусі биті послушності.

(Чути дзвінок Кости. Параска йде до його покою).

Кость: Що наробив на полі Федор? Він припинив роботу? Порозганяв дівчат?

Параска: Я ніц невім! Федор годний гасподін, а голкі — потвори!

Кость: Але ж треба, щоб праця йшла спокійно та успішно!

Параска: Овшем! Але то не платі про здейші лід. Зде вшехно ніцза-ніц!

Кость: Я наказую, щоб ті дівчата знову були покликані до роботи!

Параска: Але то веç Федорова. Он тім ржіді.

Кость: Як то, в моєму господарстві буде розказувати якийсь безбатченко?!

Параска: Ваше господарстві іном зде. Мімо поков не мати ніц що делат! Там ржідіме ми!

(Параска швидко вийшла. Кость безпомічно продовжував розглядати стіни покою).

Про випадок, що стався на полі в дівчатах, довідався Юліян. Він рішив поскаржитись на наймітів батькові. В цій справі Юліян написав старому Франкові лист. В листі вимагав, щоб старий покарав безбатченка Федора та наказав Парасці респектувати старшого брата Костю, а не поводитися з ним, як з останнім жебраком... Свій лист Юліян закінчив так:

- 1) Чи охотен ти, батьку, розслідити всю справу?
- 2) Чи охотен наказати Парасці респектувати пана господаря?
- 3) Чи охотен покарати наймита Федора?

Професор Франко після перечитання листа роасміявся й весело продеклямував:

„Чи не ліпше полюбити?
Чи найкраще розлюбити?
А чи може цілувати?
Чи не краще покарати?“

Від редакції: За правильне відгадання дівчих осіб нагородимо кожного тією збіркою поезій Юлія Боршоша-Кумятського: „З наказу роду“, яку сконфіскували (цілий наклад!) державна прокуратура в Берегові.

С ТУ ДЕНТСЬКИЙ ВІСТНИК

Союз Підкарпатських Українських Студентів у Празі.

8. травня на членських сходинах рішено скликати Надзвичайні загальні збори Союзу на 15. V. у справі зміни статуту товариства.

Абітурієнтам середніх шкіл!

Товариши! закиньте всякі сумніви у власні сили та йдіть на високошкільні студії! За 4—5 літ вернетесь з дипломами, як високоосвічені українці! В усіх студійних справах звертатися на адреси: Юрій Кене, Praha XIX, U nové techniky č. 23, Степан Ботош, Branislava, Univ. kolej na Lafranconi

Р У Х М О Л О Д І

Шість пластових часописів.

На Закарпатті виходить шість українських пластових часописів, що редактують самі учні. В Ужгороді видає українська молодь „На

Стійці" під проводом Івана Штефуци. Від вересня часопис стається країнським. В Мукачові молодь тимчасово припинила видавати часопис "Тису" через нечесану "цензуру" п. проф. Приходько. В Берегові видають "Карпати" з приложою "Оса". В Хусті час. "Ско б" з приложою "Шершень". Мають барви та обгортку. В Бедевлі видають часопис "Ватра", "під редакцією головного редактора В. Маркуша. Відп. ред. Л. Гириць. Адміністратор В. Тиводар". В Нересниці "Мочар и" під проводом Василя Бібна. Надписи й образки виконують самі пластуни. Самі пишуть і самі редактують. Про ідейну сторінку часописів пишемо на іншім місці.

Гурток молоді „Пробоєм“ у Кобилярах.

Дня 25. II. 1938 заложено в Кобилярах Гурток молоді „Пробоєм“. Головою гуртка вибрано Ю. Булину-Маковецького, секретарем Василя Василину й скарбником В. Андруся. Гурток залежений з великою охотовою ї обіцяємо, що хочемо бути при великій допомозі часопису „Пробоєм“, як морально так і матеріально, хочемо йому допомагати й організувати гуртки молоді „Пробоєм“ по сусідніх селах. Позмагаємося улаштувати представлення, забаву, провести збирку, тощо в користь „Пробоєм“. Як також будемо його розповсюджувати. Гурток „Пробоєм“ певно буде мати успіх. Ю. Булина-Маковецький.

Славний спортивний день у Ужгороді.

Українська молодь гр.-кат. учит. семінарій в Ужгороді влаштувала 7. та 8. травня „Спортивний день української середньошкільної молоді“. Переможцями (в легкій атлетиці, спортивних видах: футбол, кидання й підбивання) вийшли школи: 1. Гр.-кат. учит. сем. в Ужгороді з 51 точками, 2. Ужгород. торговельна школа 26 точок, 3. Пряшівська гр.-кат. учит. сем. 18 т., 4. Українська держ. реальна гімназія Хусті 13 т., 5. Українська держ. торгов. академія в Мукачеві 8 т., 6. Держ. реальн. гімн. в Мукачеві 8 т., 7. Держ. учит. семін. в Мукачеві 4 т., 8. Чсл. держ. учит. сем. в Мукачеві 2 т. і 9. Чсл. держ. гімн. в Мукачеві 0 т.

Як видно українська молодь і в спортиві передова. Слава їй!

З життя наших гімназій.

В хустській гімназії один „русський“ супл. проф., не можучи знайти відповідного декламатора між „рускими мальчиками“, хотів змузити українців задекламувати на 7. березня москальський вірш. Безперечно, що національна гордість українців знеможливила хитру штучку „русскою гаспадіна“.

В ужгородській гімназії вийшло нечесане досі розпорядження: хто мав 2 з поведінки, не сміє належати до ніяких організацій, ні до „Пласти“ й „Просвіти“, ні до „Скавту“ й „Духновича“. Розуміється, що „русський“ Сулинчак хитро то придумав, бо майже всі українці мають 2 з поведінки й тим виключені з усіх українських організацій.

В ролі поліцейского донощиків: в тій гімназії „гаспадін“ Сулинчак знайшов ув учня на блузі пластову лелю з тризубом. Зірвав п. й учень за годину опинився на поліції. Там його крім поліцай здається ждав п. Сулинчак з „гаспадамі“ з школи. реф. Що всяких напомі-

нань і погроз „батьківських“ учнів дісталося, що ми більше ніж певні. Пан Сулинчак доходить до вершків свого цікавлення проти українських дітей у гімназії. Здається, що кожного українця, як Нерон християн, дав би привязати до стовпів, облити гарячою смолоскипів надуто ходив би він сам, триумфуючи „ перемогою“ над українцями.

Цікаво, доки буде ще п. Сулинчак брикати?

ХРОНІКА.

Шкільні страйки.

В багатьох селах на Закарпатті (Підгород, Дравці й т. д.) де „вииграли“ московільські книжки т. зв. „руssкі“, розпочалися шкільні страйки. Батьки вимагають для своїх дітей українські книжки з фонетичним правописом і чисту літературну українську мову до школи. В іншім разі непускають дітей до школи. Батьки прямо до очей заявляють шкільним інспекторам (Драгулові — московіл), що пани обманули їх і обманом хотіли запровадити москальські книжки. Тому всюди, де обманом заведено „руssкі“ книжки селяни домагаються нового голосування. Зрозуміло, що це не посмаку авторам „плебісциту“ — зі Шкільного Реферату.

Селянин.

„Українська Родина“ сконфіскована.

Празька цензура сконфіскувала 3. число часопису „Українська Родина“ за статті: „Свято Українського Моря“ (другу половину), „Під кінець шкільного року“ й „Що робити на випадок війни“ (все!).

Влаштовуйте свято Українського Моря — свято Імперії — День Української Флоти.

Видано й приспособлено для улаштування свята в місці гравні в нагоди 20-ліття піднесення

українських прапорів на Чорнім Морі! Матеріал такий, що відповідно користуючись ним, можна приготувати свято й у протягі тижня — двох. Замовлення й гроші шліть негайно на адресу: В-во „Дорога“, Львів, Гродіцьких I. III.

Приклади — гідні наслідування.

I. Учні VII. A. кл. української держ. реальн. гімназії в Берегові зложили 50—кч на „Літературну нагороду“. Честь і слава їм! Які кляси з тієї та з інших шкіл наслідують VII. A. кл.? Спробуйте!

II. Пан Др. Степан Крижанівський, район. лікар з Цереквиці замовив 10 примір. збірки поезій Ю. Боршоша-Кумятського: 1 прим. для себе, а 9 для читалень „Просвіта“ на Закарпатті, що передплачують „Пробоєм“. Хто наслідує п. доктора?

Ц. П. О. — пропагатором московільства?

I. V. до Драгова приїхали особи автом з Хусту, щоб підтримати для селян „Курс оборонної вихови“. Докладчики говорили москальською мовою, проти якої ми селяни підали протест (бо вай ся не пріказує, хотіли й завести й до нашої школи!), а тепер нею хочуть нас „просвіщати“, або як вони кажуть, виховувати в обороні проти ворогів. При цій якесь особа із лекцією держала про це москово-

філа Сильвай-Уримля Метеора, що в своїх творах писав, як робили мадярські магнати бенкети та всякі гостини, а якого внука о. Евгеній Сильвай не ганьбився на самий Великдень цілуватися в церкві з сусіндом попом Фенциком, якого кажуть, що й сам папа римський виклав з гр.-кат. церкви й який перед тим (того дня) був найскоріше в драгівській православній церкві, де цілувався з батьюшком. Та однаково: нас, як греко-католиків так і православних не змоскалізують ніякі москальчики, бо ми знаємо хто ми. Також не дамо ані один голос Фенцикові, хоч би ще скільки хотів цілуватися з ним драгівський піп Сильвай, а разом і драгівський батьушка.

Але на ці два факти звертаємо увагу компетентних чинників — Окружний уряд і гр.-кат. епископат.

Михайло Рішко.

Трагічна смерть.

6. V. розлучений високочин в ІІ. поверху п. Олександер Барадій, білецький рідняк. Пан Барадій був головою Т-ва „Підкарпатська матиця в Празі“, що щорічно, а також і цього року на Різдво вислава для 659 бідних школярів дарунки: одяги, зшитки, тощо. Похорон відбувся 11. V. на Ольшанськім цвинтарі. В. Й. П.

Кінцевий провал „панькевичіяди“!

З одобренням підручника української мови з фонетичним правописом п. Ф. Агія, наступило повне фіяско „панькевичівки“ — застарілого й пережитого етимологічного правопису, який завів свою граматикою проф. Панькевич до українських шкіл на Закарпатті. Цим настав заразом кін-

цевий провал ганебної „панькевичіяди“, що стільки мучила молоденці голови українських діточок, заводила хаос у українськім шкільництві та сплюювала природний душевний розвій українського вчительства, що в школі мусіло так, а дома інакше писати.

Українське шкільництво на Закарпатті вступило на новий шлях. Боже помагай! Учитель.

Читальня „Просвіта“ в Бельці

В місцевості Еідені в Бельці заклали собі українські робітники з Закарпаття читальню „Просвіта“. До допомоги був ім п. Іван Густій що пояснив ціль і значення „Просвіти“ й увійшов в життя. До читальні записалося 38 родин. Підготовча праця була тяжка, але „Просвіта“ гарно розвивається і має велике значення для наших робітників. Робляться старання над закладенням шкільних курсів для дітей українських робітників.

Геть

з московськими емігрантами!

„Наш путь“ з 3. V. ц. р. принес великими літерами написані через цілу сторінку такі рядки: „Домагаємося усунення з громадського й політичного життя приблуд (пришельців) Нездѣльского, Цуркановича, Грабса й ін. і ревізії іхнього горожанства“. Бажаємо „Путевій“ багато успіхів у цій кампанії і бажаємо, щоб з ними забралися й зникли з українського Закарпаття всі московські зайди-емігранти, які позабирали належні нам, українцям, посади, ідять хліб нашого українського народу та ще проти нього виступають і баламутять його гнілим москофільством! Д-к.

Як чехізають?

Т.зв. „Земський карпаторусський

театр“ уважає Ужгород, в управі якого є й два українці, (для чого там сидять? Щоб боронити, як проф. Бирчак у редакції „Podkarpatoruske tevne“, українські (?) „інтереси“?), розпочав Ізду з „новою премієрою“ — чеською піснею „Страконіцький дудар“ — перекладеною на „подкарпаторуське язичче“. За наші гроші дають нам чеські пісні, наче б українських, далеко кращих, і не було. Дефіцити невдалого „театру“ доплачує з наших грошей Краєвий уряд, який ще не дав ані корони на український театр „Нова Сцена“. Пора скінчити з цією аномалією!

Fr. Travniček i викуратаси.
Нар.-соціалістичні „Лід. Новини“

Будь проклята кров ледача Не за рідний край пролита!

Леся Українка.

Приходить час, приходить час, Сказати кожен мусить з нас,
Чи він народу вірний син, Чи тільки раб похилий він!

Б. Грінченко.

Кожен думай, тут, в цім місці, Де стою я у вогні,
Важиться тепер вся доля Величезної війни! I. Франко.

Позір при сільських виборах!

Не треба злегковажити сільські вибори, що відбудуться 29. V. і 12. VI. Всюди виставляйте українські кандидатки. Українці голосують тільки за українців!

ОТВЕРТИЙ ЛИСТ

Панові Юліянові РЕВАБІ послові до парламенту.

Пане После!

Від Вас я одержав поштою 22 IV. 1938 обіскан ч. 3, виданий „Приготувним комітетом щоденника“. Тим обісканом комітет звертається так: „Шановний приятелю! Маючи до Вас довіру, як до освідченого працівника на полі відродження нашого народу, повідомляємо...“ й т. д.

Мене дуже дивує, як могли В. апробувати засланку на кое із наведеної вище обіскану в той час, коли один з членів „Приготувного комітету щоденника“, так званий редактор „Землі і Волі“, Степан

помістили довгу статтю про мову навчання українців на Закарпатті. Травнічек висловився за московську мову, бо вона „більше розроблена“, іншук українська. Дивно це чути від вченого й чеха. Елементарний закон педагогіки вимагає навчати дітей мовою матері. А до розробленості чи не розробленості мови, то лобіно по Травнічку — чеських дітей треба навчати німецькою або московською мовою, — бо вони більше розроблені! Ось до яких ідотизмів можуть дійти ті, які кують протиукраїнські вигадки. Так пише ще недавно „потлачовані“, чех.

О-о.

Ключурак не так давно характеризував мене в своїй, перебачте, „новині“ провокатором та остерігав закарпатське громадянство від стиків зо жною?! А Ви, п. после, як член комітету всепросвітняного зізду тоді цілком погодилися з поступованимого свого співробітника!

Отже прошу прийняти до відома:

1) Я рішуче не хочу бути у ваших рядах, як „шановний приятель“! Краще, хай вже між нами й надалі буде не по „демократичному“, а по людському: приятелі — окремо, а провокатори — теж окремо!

2) Хоч ви й маєте до мене „довірря“, як до освіченого й солідного працівника на полі відродження нашого народу“, але я на жаль ніяк не можу відплатити Вам такою ж взаємністю. Бо вважаю працю на тім полі Вашу й колеги по „коаліції“ Ключурака, як чеських партійників, не тільки несолідною, а надзвичайно шкідливою та ганебною!

Олександер Наріжний.

У ВАГА!

Всім тим, що замовили через редакцію „Пробоєм“ (або ще замовлять!) собі збірку поезій Ю. Боршоша-Кумятського дамо до відома: а) Не просити від нас перше видання збірки, бо цілій наклад був сконфіскований (і знищений); б) ІІ. видання ще не готове. Шановний автор повідомив нас, що вже друкується. Як буде готове — всім розішлеся на подані адреси. Гроші вишлете приложеним чеком. Надсилайте нові замовлення на адресу редакції або п. автора: Рахів.

НОВІ ВИДАННЯ.

Іван Колос: *Молоді мої дні, поезії*, ціна 5.— кч.

М. Андrusяк: *Мазепа й правобережжя*, вид. „Квартальник Вістника“, ст. 106, ціна 2.— зл. Львів, Чарнецького 26 м. 21.

В. Гренджа-Донський: *Червона скала*, епос, ст. 112, ціна 10.— кч, Ужгород, Другетова 8.

Р. Богданович: *Кемаль Паша*, диктатор Туреччини, чергове число „Дешевої Книжки“, ст. 32, ціна 18 книжок (життєписів мужів світу) 2·40 зл., Львів, Гродзіцьких I. III. п.

Степан Поп: *Пласт — це служба нації*, ведення гуртка, ст. 25, ціна 2.— кч, Ужгород, Капітульна 11.

За розбудову української літератури!

До Управи Товариства українських письменників і журналістів у Ужгороді.

На основі листів, що дійшли до редакції „Пробоєм“ від працівників пера, формулюємо тут їхні побажання:

а) щоб управа зреорганізувала Т-во й поставила його на здоровий ґрунт українського націоналізму, б) щоб привела його до життя

і негайно розпочала належну діяльність, в) щоб зацікавилася початковими молодими письменниками й подавала їм належні літературні вказівки, г) щоб подала фінансовий стан дотеперішньої видавничої діяльності Т-ва й ще більше урохомила й, і) щоб Т-во видавало твори не тільки одного письменника, але й інших.

Подаємо це в інтересі розбудови української літератури на Закарпатті, чим сповняємо бажання нашого письменницького активу. Сподіваємося, що управа Т-ва також виконає бажання наших письменників.

Літературна нагорода.

З нагоди ювілейного року часопису української народовецької молоді „ПРОБОЄМ“ збираємо гроші на літературну нагороду для трох найліпших літературних творів, що вийдуть друком у ювілейнім році „ПРОБОЄМ“ 1938 з під пера закарпатського українця. Висота нагород буде залежати від кількості грошей, що вплинуть на ту мету до редакції. Приймаємо й найменші датки!

Поспішіть всі на розбудову української літератури на Закарпатті Оцінку творів проведемо через анкету.

Далі зложили по 10.— Кч: Іван Рошко уч. Торг. Акад. і о. Юрій Станинець, учні VII А. кл. української держ. реальн. гімназії в Берегові Кч 50.—. Разом Кч: 70.—. Попередньо Кч: 517.—. Всього разом Кч: 587.—. А хто буде слідуючий?

Ви не хочете причинитися невеликою жертвою до розбудови української літератури на Закарпатті?

Від редакції.

Вже кілька разів просили ми частину читачів, щоб вирівняли свої залегlosti. Всежтаки зісталося певне число людей, яким ніяк не хочеться виконати свій обов'язок: **За відбираній часопис заплатити!** Ждали їх до 5-го, почекаємо ще до кінця травня. Потім безпardonу опублікуємо їх на чорній таблиці з належним освітленням. Наше чекання не в нашою нерішучістю, але — терпеливістю, щоб уможливити тим панам сповнити свою повинність!

Всі на пресовий фонд!

Хто жертвuje на пресовий фонд 100.— Кч (і розмі, які мусить надслати редакції заяву), стається основуючим членом часопису української закарпатської молоді Пробоєм. Всім іншим щира подяка.

Жертводавців з певних причин не публікуємо!

Чарт *на чистій*

Кожний повинен запреноумерувати найбільший і найбільш поширений ілюстрований український національний щоденник

„НОВИЙ ЧАС“

Чвертьрічна передплата в щомісячному додатку „Всесвітня Історія“: 65 кч. Адреса: Львів, вул. Костюшка ч. 1а.

Читайте! Передплачуєте! Журнали молодих: „ДОРОГА“, Львів, Гродзіцьких ч. 1. III Річна передплата 10—кч. (місячне). „АВАНГАРД“ Коломия, вул. Беднарська 9а. Передплата 30—кч (тижневий). „ГОЛОС“ Львів, Міцкевича 11. Річно 28—кч (тижневик). „САМООСВІТНИК“ в прилогою „Дешева Книжка“, річно 33 кч. Львів, Гродзіцьких 1, III.

Передплачуєте „ВІСТНИК“

під редакцією Др. Д. Донцова

Передплата на „ВІСТНИК“ виносить річно 23 зл., піврічно 12 зл., платні з гори. Ціна окремої книжки 2·20 зл.

Передплачуєте, купуйте й кольпортуйте книжки книгобірні „ВІСТНИКА“

Передплатники „ВІСТНИКА“ платять половину.

Передплата на чотири книжки річно зл. 4.

Адресувати: „ВІСТНИК“ Львів, Чарнецького 26.

ДО ВІДОМА ЗАІНТЕРЕСОВАНИМ ЧИТАЧАМ!

Переводимо ургенції та інтервенції в усяких справах у міністерствах і центральних урядах у Празі за примірену нагороду. Також пла-
годжуємо всякі прохання й засилаємо бажані інформації. Хто має на
міністерствах чи центральних урядах якісь прохання: горожанство
зачислення службових років, дозвіл на торгівлю, господарські допо-
моги й т. п., хай з довір'ям звернеться до редакції — все полагодить
дискретно й учас! Адреса: „Probojem“, Praha IV.—11 Pošt. schránka

OBSAH: Dr S. Rosocha: My nepřemožitelní. — J. Könyü: Na vysoku školu. — O. Kukuč: Jak ostříhal autonomií. — I. Hustýj: Děti ukrajinských dělníků bez školy. — M. Slyvka: Bláznivý žert. — M. Machanec: Neslychaná nouze. — V. Dutka: Něco o emigraci. — P. Hrab: Rodinne nedorozumění. — Studentský věstník. — Ruch mládeže. — Kronika. — Různé zprávy.

ПРОБОЄМ

часопис закарпатської молоді. — Виходить 1-го кожного місяця. — Редактує редакційний кружок. — Передплата в ЧСР: річно 10—кч., за границею річно 1 ам. долар. Число чекового конта 201.699.

Vydavatel: Dmytro Halaj, Praha XIX., čp. 538. Odpovědný redaktor: Stepan Breza. Praha XIX., Sadová ul. č. 1. Novinová sazba povolena ředitelstv. pošt. a telegraf. v Praze č. 68.816/IIIa-1938. Dohlédací pošt. úřad Praha 11. Adresa redakce a administrace: Praha XII., Šumavská 16. Knihťiskárna J. Schmiedberger, Praha II., Benátská 7. Всякі листи просимо слати на:

Adresa: PROBOJEM, Praha IV.—11. Pošt. schránka.

PROBOJEM

časopis zakarpatské mládeže. — Vydává 1. každého měsíce. — Rediguje užitočné redakční kroužek. — Předplatné v ČSR: ročně 10—kč., do ciziny ročně 1 am. dolar. Číslo šekového účtu 201.699.

Odpovědný redaktor: Stepan Breza. — Dohlédací pošt. úřad Praha 11. — Adresa redakce a knihtiskárna J. Schmiedberger, Praha II., Benátská 7. Всякі листи просимо slati na:

Dr. Kondra Basilius,

Господар, Чарт

Репринт

Н. М. Григорій

